

Asia: VN/20413/2026

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleisesti

Helsingin käräjäoikeus on jo aikaisemmin lausunut poliisia, Tullia ja Rajavartiolaitosta koskevista vastaavista hallituksen esitysluonnoksista. Käräjäoikeus viittaa yleisesti noissa lausumissa, erityisesti 1.7.2026 ja 27.7.2026 annettuihin lausumiin. Rajavartiolaitosta koskevan täydentävässä esitysluonnoksessa on kysymys suppeammasta toimivallan lisäyksestä verrattuna poliisin toimivallan lisäykseen. Helsingin käräjäoikeus nostaa lausumassaan esiin tuomioistuimeen ja soveltamiskäytäntöön liittyviä huomioita.

Sijaintitietojen hankkiminen (18 b §)

Ehdotetussa pykälässä tuomioistuin päättäisi sijaintitietojen hankkimisesta päätöstä edeltäneeltä ajalta taikka päätöksen tekemisestä eteenpäin enintään kuukauden ajalta. Säännöskohtaisissa perusteluissa on kuitenkin todettu, että tuomioistuin voisi päättää sijaintitietojen hankkimisesta enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Samalla sivulla olevassa taulukossa on lisäksi rajattu päätöstä edeltävä aika enintään kuukaudeksi. Mikäli jotain enimmäisaikarajoja on tarkoitus säätää, niistä tulisi säätää pykälätekstissä.

Ehdotetussa säännöksessä ei käy ilmi, kuka päättää toimenpiteen kohteena olevasta teleosoitteesta, telepäätelaitteesta tai muusta yksilöivästä tunnisteesta, kun epäilty on tunnettu henkilö. Sanotut tiedot on mainittava vaatimuksella ja päätöksellä vain, jos epäilty on tuntematon. Mikäli tarkoitus

on, että pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää luvan kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista henkilön ollessa tunnettu, tulee tästä säätää kuten muissakin salaisissa pakkokeinoissa.

Yhdistymistietojen hankkiminen (19 §)

Helsingin käräjäoikeus kiinnittää huomioita siihen, että ”paikka”, jota lupa koskee, on terminä varsin tulkinnanvarainen. Soveltamiskäytännön epäselvyyksien välttämiseksi olisi tarpeellista perustella miten tarkasti ”paikka” on päätöksissä mainittava.

Paikkatiedustelu (35 a §)

Paikkatiedustelu ehdotetaan säädettäväksi siten, ettei sitä saisi toteuttaa mm. pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa, ja että paikkatiedustelusta päättäisi pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Helsingin käräjäoikeus on poliisin vastaavaa täydennettyä esitysluonnosta koskevassa lausunnossa (27.7.2026) todennut, että kotirauhan suojaamaan paikkaan kohdistuvasta paikkatiedustelusta tulisi päättää tuomioistuimien. Paikkatiedustelulla puututaan merkittävästi henkilöiden perusoikeuksiin heiltä salassa. Lisäksi tilojen tosiasiallisen käyttötarkoituksen arviointi toisinaan edellyttää jo itsessään harkintaa. Kuten tuossa lausunnossa, Helsingin käräjäoikeus katsoo myös tässä, että tuomioistuimen tulisi päättää kotirauhan suojaan kohdistuvasta paikkatiedustelusta ja siten, että mahdollisia kiiretapauksia varten poliisille säädettäisiin oikeus tuomioistuinalisteiselle kiirepäätökselle. Julkisen asianmiehen osallistumisesta käräjäoikeus viittaa 27.7.2026 antamaansa lausuntoon. Selvytyden vuoksi päätöksen voimassaoloajan osalta pykälässä tai perusteluissa olisi tarpeen säätää tai kirjata selkeästi, onko lupa tarkoitettu alkamaan luvan antopäivästä lukien vai onko luvan alkaminen mahdollista myös tulevaisuudessa. Lisäksi Helsingin käräjäoikeus huomauttaa, että esityksen sivuilla 19–20 on päätöksentekomenettelyä perusteltu kenties erheessä siten, että tuomioistuimen ennakovalvontaa edellytettäisiin, kun paikkatiedustelu kohdistuisi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan, vaikka tämä on esityksessä rajattu paikkatiedustelun käyttöalan ulkopuolelle.

Erillisiä huomioita

Tuomioistuimenmenettelystä rikostiedustelussa (57 o §) esitetään säädettäväksi, että tilanteessa, jossa tuomioistuin on päättänyt telekuuntelusta tai -valvonnasta henkilön ollessa tuntematon, saadaan lupa myöntää uuteen teleosoitteeseen tai päätelaitteeseen vaatimuksen tekijää kuulematta. Pykälän osalta jää epäselvä, miten näissä tilanteissa toimitaan tiedusteluvalvontavaltuutetun kuulemisen kanssa. Mikäli tarkoitus on ollut säätää, ettei myöskään hänen kuulemisensa tällaisessa tilanteessa

ole tarpeen, on asia selvennettävä säädöksessä. Edelleen rikostiedustelukeinon ilmoittamatta jättämistä koskevan pyynnön käsittelyssä (58 m §) esitetään noudatettavaksi 57 n §:n (pykäläviittaus lienee väärä, oikea lienee 57 o §) säännöksiä, mikä siis käytännössä tarkoittaa myös tältä osin tiedusteluvalvontavaltuutetun kuulemista.

Nyt esitetyt pakkokeinolain muutokset ovat yhtenevät poliisia koskevan täydennetyn esityksen kanssa, minkä vuoksi käräjäoikeus viittaa tältä osin 27.7.2026 antamaansa lausuntoon.

Taloudelliset vaikutukset

Helsingin käräjäoikeus toteaa tämänkin esitysluonnoksen osalta, että tämän ja muiden samaan aikaan vireillä olevien esitysten vaikutukset tuomioistuimen toimintaan tulee arvioida kokonaisuutena. Nyt lausuttavana oleva esitys Rajavartiolaitoksen toimivallan laajentamisesta on yksin sellaisenaan vaikutuksiltaan vähäisempi kuin esimerkiksi poliisin toimivaltaa koskevat esitykset, mutta taloudellisia vaikutuksia on arvioitava kokonaisuutena. Mikäli tämän esityksen osalta päädyttäisiin jatkovalmistelussa esittämään esimerkiksi päätöksenteon paikkatiedustelusta kuuluvan edes joltain osin tuomioistuimelle, on sillä edelleen tuomioistuimen tehtäviä lisäävä vaikutus.

Pakkala Sirpa
Helsingin käräjäoikeus

Jokela Henna
Helsingin käräjäoikeus - Lausunnon valmistellut kärjätuomari Essi
Konttinen-Di Nardo ja kärjätuomari Tea Rantanen